

УДК: 811.161.2'37:821.161.2(Семенко)

СЛОВОТВІР І СЕМАНТИКА ВІДОНІМНИХ НОВОТВОРІВ МИХАЙЛЯ СЕМЕНКА

Єгор Колесник

Національний університет «Львівська політехніка»
кафедра прикладної лінгвістики
вул. Степана Бандери 30, 5-й н.к., кім. 407, 79001, Львів, Україна
тел.: 032 258 27 00
ел. пошта: yehor.d.kolesnyk@lpnu.ua
<https://orcid.org/0009-0009-7834-662X>

Статтю присвячено комплексному аналізу словотвірних і семантичних особливостей відонімних новотворів у художній творчості М. Семенка. Проблема полягає в недостатньому вивченні авторської відонімної деривації в поезії авангарду, на відміну від сучасних медіатекстів. Метою пропонованої розвідки є виявлення та опис структурних і семантичних моделей відонімних дериватів, якими послуговувався поет М. Семенко, а також подальше порівняння цих індивідуально-авторських рис із загальномовними тенденціями, зафіксованими в сучасній українській лінгвістиці. Матеріалом для аналізу слугував добір із 19-ти оказіоналізмів, отриманий методом суцільної вибірки з художніх текстів автора.

Узагальнені результати показали, що словотворчість М. Семенка збігається із сучасними тенденціями, але має й авторські риси. Встановлено, що домінує конфіксація (9 од.), що вказує на прагнення до семантичної компресії. Висока продуктивність «черезкроковості» (до прикладу утворення прислівників *вакханно* та зворотних дієслів *бодлеритися* без проміжних ланок) також відповідає загальномовним тенденціям. Аналогічно до загальномовних даних, серед твірних основ переважають антропоніми (12 од.). Водночас виявлено ключову розбіжність: на протизагу домінуванню іменників у загальній мові, у М. Семенка спостерігаємо абсолютне переважання дієслівної лексики (13 од.).

Семантичний аналіз виявив низку моделей: якісної характеристики («в манері Х») та «поводитись як Х»), перехідної негативної дії («надокучити в манері Х»), дії-впливу («вчинити з Y як з Х») або завершення етапу («вичерпати манеру Х»), номінативної компресії. Встановлено, що афіксальні морфеми, особливо префікси, є активними семантико-конотативними модифікаторами: о-/од- (підсилення), за-/об- (негативна конотація надмірності), роз- (семантична переорієнтація). Основоскладання та зрощення використано для створення іронічних номінацій.

Ключові слова: авторське словотворення, відонімна деривація, власна назва, український футуризм, черезкроковість, М. Семенко.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ufl.2026.21.5162>

Формулювання проблеми. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення індивідуально-авторських особливостей відонімної деривації на тлі загальномовних тенденцій, що активізувалися в останні десятиліття. Сучасна лінгвістика зосереджує значну увагу на процесах апелятивізації, однак цей інтерес здебільшого стосується сучасних медіа, інтернет-комунікації та політичного дискурсу. Водночас пласт авторської, свідомо-експериментальної поетичної оказіональності, зокрема доби українського авангарду, залишається недостатньо вивченим. Ця лакуна не дає змоги повною мірою оцінити історичну глибину та стилістичний потенціал відонімного словотвору в українській мові. Творчість М. Семенка, як одного з найрадикальніших поетів-новаторів, є унікальним матеріалом для виявлення специфічних словотвірних та семантичних моделей, а також їх порівняння із сучасними мовними тенденціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі спостерігаємо підвищення наукового інтересу до процесу апелятивізації: переходу власних назв у загальні. Як зазначають автори, це зумовлено передусім активізацією словотворчос-

ті в українській мові [7 : 128; 5 : 70]. Більшість досліджень зосереджується на сучасному етапі мовного розвитку на матеріалі ЗМІ, інтернет-комунікації та політичного дискурсу [8; 1; 9]. Зокрема, у соціальних мережах відонімні новотвори визначено як експресивний засіб, що виникає внаслідок «онімної гри» і є ближчим до авторських okazіоналізмів, ніж до номінації нових реалій. Щодо частини мовної належності, в українській мові серед відонімних дериватів найпоширенішими є іменники [7 : 129; 8], тоді як, наприклад, корпусний аналіз чеських медіатекстів засвідчив домінування прикметників [9 : 36]. Дослідники одностайні, що найпродуктивнішою твірною базою є антропоніми [7 : 128; 9 : 33]. Важливою структурною особливістю, яку відзначають у сучасних працях, є «черезкроковість» (пропущення словотвірних ланок), характерна для творення прислівників [5 : 71] та дієслів [7 : 129]. З погляду семантики встановлено, що відонімні неологізми найчастіше мають порівняльно-уподібнювальне значення і можуть бути перефразовані зворотами «подібно до X» чи «в манері X» [5 : 72; 9 : 36]. Окрему увагу приділено семантичним функціям афіксів: доведено, що форманти здатні не лише успадковувати конотацію твірної основи, але й підсилювати чи переорієнтовувати її [7 : 132–133].

Виокремлення раніше не з'ясованих частин загальної проблеми. Оскільки більшість досліджень зосереджено на сучасному етапі мовного розвитку, на прикладі мови ЗМІ та соціальних мереж як матеріалу досліджень [8; 1; 9], вважаємо за доцільне проаналізувати також авторську художню творчість, аби виявити диференційні риси апелювання до апелювання в мовленні конкретної особи в художніх жанрах.

Зазначимо, що дослідження словотворчості літераторів, зокрема М. Семенка, зазвичай мають більш загальний характер, та оминають [6; 4] або лише частково стосуються питання відонімних новотворів [3 : 86]. Так само маємо небагато тлумачень відонімних новотворів М. Семенка: у «Короткому словнику авторських неологізмів в українській поезії ХХ століття» подано лише твірні оніми (пор. «Оболесити, дієсл. <від прізвища укр. поета Олександра Олеся>») [2 : 315].

Формулювання цілей статті. З огляду на актуальність досліджень процесу апелювання та порівняно невеликої частки робіт на матеріалі авторської художньої творчості, маємо на меті: 1) визначити словотвірні та семантичні риси словотвору у творчості М. Семенка та 2) зіставити індивідуальні характеристики із загальнономовними тенденціями.

Виклад основного матеріалу. Відонімні okazіоналізми є важливою складовою ідіолекту М. Семенка та яскравим виявом його футуристичної поетики. Поет активно експериментує з твірним потенціалом власних назв, використовуючи їх не просто для номінації, а для створення динамічних образів. У його творчості статичні оніми (імена митців, міфологічних персонажів, географічні назви) стають твірними базами для нових дієслів, станів, ознак дій.

Аналіз добору з 19-ти новотворів дає змогу виявити ключові словотвірні та семантичні особливості, які використовував автор. Дослідження має подвійну мету: по-перше, зафіксувати структурні аспекти (домінантні способи творення, частини мовні преференції), а по-друге, проаналізувати семантичні моделі та конотативні модифікації, що виникають внаслідок okazіональної деривації. Зіставлення цих індивідуально-авторських рис із загальнономовними тенденціями уможливить точніше визначення схожих і відмінних рис поетичної практики М. Семенка в контексті розвитку українського словотвору.

Особливості словотвору відонімних новотворів М. Семенка. Матеріалом дослідження слугує повне зібрання творів М. Семенка 1910–1922 рр. «Кобзарь» виданий 1925 року та видання вибраних творів Семенка 2010 року. Фактичний матеріал складає 19 відонімних новотворів, отриманих методом суцільної вибірки.

Серед добору виділяємо п'ять засобів словотворення. Майже половина дериватів (9 од.), переважно дієслів та дієприкметників, утворена через конфікси із пропущенням словотвірних ланок. Приклади: *занадсонити*, *об'олесити*, *обатиїти*, *одбодлерити*, *одсеверянити*, *омайнрідений*, *омонтекрістений*, *отутурчений*, *розметерлінити*. Від останнього деривата з переліку утворено зворотнє дієслово *розметерлінитися* – єдиний приклад утворення похідного від відонімного новотвору в доборі.

Суфіксальний спосіб (4 од.): за допомогою суфіксів поет утворював переважно прислівники, що надавали дії чи ознаці характеристики, властивої певному митцю чи міфічному персонажу. Це такі новотвори: *вакханно*, *еолити*, *уайльдно*, *уїтманно*. Бачимо, що прислівники утворені від оніма додаванням суфікса *-н-о* без фіксування відповідних прикметників.

Основоскладання (3 од.) використано для створення складних слів, що зазвичай поєднують два оніми чи загальну назву та онім для вираження синкретичної ідеї. До цієї групи належать: *Бойчуківсько-Седлярський*, *бойчукіст-арміст*, *юрівановмеженко*.

Суфіксально-постфіксальним способом (2 од.) утворено зворотні дієслова, що передають дію, зосереджену на суб'єкті. Це новотвори: *бодлеритися* і *сатурнитися*. В обох прикладах пропущена словотвірна ланка – дієслово, яке мало би передувати утворенню зворотного дієслова. *Бодлеритися* привертає особливу увагу, адже від твірного оніма поет також утворював оказіоналізм *одбодлерити*, проте не *бодлерити*.

У частиномовному розрізі в словотворчості Михайля Семенка на основі власних назв домінує дієслівна лексика. Це підкреслює динамізм його футуристичної поезії, де оніми перетворюються на дії (*обатиїти*, *розметерлінити*) та стани (*омайнрідений*, *отутурчений*). Приклади налічують 10 дієслів та 3 дієприкметники. Прислівників налічено 3 одиниці. Ця група новотворів слугує для надання ознаки дії, що наслідує стиль чи характер певного митця: *вакханно*, *уайльдно*, *уїтманно*. Іменники складають 2 одиниці (*бойчукіст-арміст*, *юрівановмеженко*). У доборі наявний лише 1 прикметник (*Бойчуківсько-Седлярський*).

Твірні оніми також групуємо за їхнім типом. Твірними основами для оказіоналізмів слугували імена та прізвища митців, літературних і міфологічних персонажів, а також географічні назви. Цей вибір свідчить про широке культурне тло на яке покликався поет, полемічність його творчості, адже деякі відантрпонімні апелювати набувають негативних конотацій.

Переважають антропоніми (12 од.) – здебільшого імена реальних культурних діячів. Окремо виділяємо літературний антропонім *Монте-Крісто*, від якого утворено *омонтекрістений*. Теоніми складають 3 одиниці: імена божеств з античної міфології, що використані для створення образів, пов'язаних із природними стихіями чи емоційними станами: *вакханно*, *еолити*, *сатурнитись*. Також серед твірних власних назв є 1 топонім (*Тутур – отутурчений*) та 1 ергонім (*АРМУ – бойчукіст-арміст*).

Особливості семантики відонімних новотворів М. Семенка. Більшість новотворів мають порівняльно-уподібнювальне значення і можуть бути перефразовані. На основі типу перефразування можна виділити кілька семантичних моделей. Найпростішу модель якісної характеристики «в манері X», «подібно до X» реалі-

зують прислівники, що надають дії ознаки, базованої на культурному стереотипі: *вакханно* – ‘подібно до Вакха, екстатично’: «*Кокетувала вулиця вакханно і тремтіла у вітрині тінь*» (Улиця, 1918); *уайльдно* – ‘в манері Уайльда, витончено’: «*Блиснула пляма уайльдно на фоні магіної ночі*» (Пляма, 1918) та *уїтманно* – ‘у стилі Вітмена, із сексуальним підтекстом’: «*Впаде сукня і пристрасть пробуджену опостелю вогнем уїтманно*» (Бліда панна, 1918). Поширеною є модель стану або процесу «*поводитись як Х*», «*рухатися як Х*», представлена дієсловами, що динамізують онім: *бодлеритися* – ‘поводитися в душі Бодлера’: «*Улиця бодлеритися владно розцвіли Квіти Зла*» (Квіти зла, 1918); *розметерлінити* – ‘позбавити рис таємничості притаманних Метерлінку’: «*Розметерлінити поет марінетову тишу, перетворить аероплянно затоплений дзвін*» (П’єро мертвопетлює, 1918); *еолити* – ‘рухатися подібно до Еола’: «*Мікроскопічно еолять улицею спірохети*» (Дев’ять поем, 1918) та *сатурнитися* – ‘поводитися в душі Сатурна’: «*Стьожками сатурнилися з надмірного глибу мійські улицы, чорніли порожні площі*» (Весна, 1919). Виділяємо модель перехідної негативної дії, де конотація оніма набуває негативного значення надмірності, як в *об’олесити* – ‘надокучити лірикою в стилі Олесья’: «*Вона мене об’олесила, вона мене занадсонила – мені ж здавалось, що підійме мене до вершин!*» (Вона, 1916) та *обатійти* – ‘вчинити як Батий, зруйнувати’: «*І грішних пасинків землі ми сніговітром обатіємо*» (Заклик, 1913). Близькою є модель перехідної дії-впливу «*вчинити з Y як з X*»: *одбодлерити* – ‘піддати цензурі як Бодлера’: «*Одбодлерили, одсеверянили пороскопували душі в кавярнях*» (ЗОК XIV, 1921). Зауважимо, що тлумачення цього прикладу неоднозначне. З одного боку, в апелятиві може бути закарбовано не характерні ознаки творчості чи самої персоналії, а біографічні факти (алюзія на цензурування Бодлера). З іншого боку, з огляду на контекст вірша, префікс *од-* може реалізувати значення завершеності, вичерпаності дії, вказуючи на завершення чи вичерпаність певного стилю. В такому разі еквівалентним перефразуванням слугувало б «*вичерпати манеру Х*». Модель результативної ознаки «*такий, що зазнав впливу Х*» реалізована у дієприкметниках *омайнрідений* та *омонтекрістений* – ‘просякнутий духом Майна Ріда та Монте-Крісто’: «*Усе хлоп’яче і молоде – омайнрідене, омонтекрістене*» (Тов. Сонце, 1919), *отутурчений* також наслідує цю модель: «*Я росперезаний і отутурчений – Може справді в мене душа пілота?*» (Дон-Кіхот, 1916). Нарешті, атрибутивна та номінативно-компресивна моделі слугують для означення *Бойчуківсько-Седлярський*: «*Раз чи два написав гидливо-гумористично про ангелів Бойчуківсько-Седлярської школи*» (Справа про труп, 1929) або створення іронічних номінацій, наприклад, *бойчукіст-арміст*: «*Що ж являє собою цей “лист” бойчукістів-армістів, богомазів, святоробів, євангелістів сьомого дня й інших*» (Справа про труп, 1929); *юрівановмеженко*: «*а трохи збоку саж – там сидить юрівановмеженко зводьте, це сільський пейзаж*» (Пісня трампа III, 1922).

Аналіз семантики афіксів виявив, що суфікси та постфікси в аналізованих новотворах переважно виконують граматичну функцію без додавання яскравих конотацій. Так, прислівниковий суфікс *-но* (*вакханно*) нейтрально оформлює успадковану ознаку, дієслівний суфікс *-и-* (*еолити*) перетворює онім на дію, постфікс *-ся* (*бодлеритися*) вказує на стан суб’єкта, а суфікс пасивного дієприкметника *-ен-* (*омайнрідений*) позначає результат дії. Натомість префікси є головним засобом семантичної модифікації. Префікси *о-* (*обатійти*, *омайнрідений*), *од-* (*одбодлерити*) мають семантику повноти, всеохопності, чим підсилюють успадковану конотацію: тотальність руйна-

ції в *обати́ти* або повне занурення у пригоспільську романтику в *омайні́дений*, точне повторення долі Бодлера або остаточне завершення творчого періоду в *одболерити*. Префікс *об-* (*об'олесити*) привносить негативну конотацію надмірності дії ('втомити, надокучити'). Префікс *роз-* (*розмерлінити*) має семантику дифузії, розчинення рис притаманних оніму, тобто переорієнтовує його семантику. Основоскладання надає виразної іронічної конотації, та використовується для створення збірних образів чи характеристик (*бойчукіст-арміст, Бойчуківсько-Седлярський*). Так само графічне зрощення *юрівановмеженко* перетворює живу людину на статичний об'єкт, що слугує засобом іронічного опредметнення в поетичному тексті.

Окремо розглядаємо новотвори, похідні від імен представників країни-агресора: *занадсонити, одсеверянити*. Наявні у контексті автора конотації, семантичні функції афіксів відходять на другий план та поступаються конотаціям у сучасному контексті війни й існування расизму. У зв'язку з цим тлумачення в старому контексті не еквівалентне його значенню в контексті сучасному.

Порівняння індивідуальних особливостей із сучасними мовними тенденціями. Зазначимо, що поетична практика М. Семенка здебільшого збігається із сучасними лінгвістичними спостереженнями. Характерна для відонімних дериватів «черезкроковість» [7 : 129; 5 : 71], тобто пропущення словотвірних ланок, є наскрізною рисою проаналізованого матеріалу. Це ілюструють і прислівники (*вакханно, уайльдно, уйтманно*), утворені безпосередньо від оніма, без прикметникової ланки, що відповідає моделі *ім + суфікс -но*, і дієслова (*бодлеритися, сатурнитися*), утворені суфіксально-постфіксальним способом без проміжної ланки. Суфіксальне творення прислівників від онімів і деякі конфікси (*від-...и(ти)ся, о-...и(ти)ся*) збігаються з словотворчими засобами, які дослідники виокремлюють як продуктивні в сучасній мові.

Щодо категорій твірних онімів, аналіз також підтверджує загальні тенденції: переважання антропонімів (12 од.) як твірних основ повністю узгоджується з даними про домінування цього типу онімів в українській і в інших слов'янських мовах [5 : 72; 7 : 128; 9 : 33]. Проте в частиномовному розрізі спостерігаємо суттєву авторську розбіжність. У той час як в українській мові серед відонімних дериватів найпоширенішими є іменники [7 : 129; 8], у творчості М. Семенка домінує дієслівна лексика (10 дієслів та 3 дієприкметники). Це свідчить про індивідуально-авторську рису, зумовлену, імовірно, футуристичною поетикою динамізму, де оніми перетворюються не на статичні номінації, а на процеси, дії та стани. Зокрема для словотворчості М. Семенка характерний рівномірний розподіл між частинами мови, порівняно з іншими авторами [6 : 159], що додатково пояснює відмінність від загальних тенденцій та дає ширші підстави відокремлювати відонімні новотвори у творчості поета.

З огляду на семантику, словотворчість М. Семенка яскраво ілюструє тезу про те, що мовці мають змогу посилатися на будь-яку інформацію, дотичну до денотата, а контекст визначає вибір значення [5 : 72]. Поет апелює не лише до стилю (*уайльдно, об'олесити*), але й до міфологічної функції (*еолити*), історичної ролі (*обати́ти*) і навіть до біографічних фактів (*одболерити* – зазнати цензури). Це свідчить про гнучке використання усього семантичного потенціалу оніма, проте бачимо і приклади, коли сучасний контекст переважає значення закарбовані автором.

Словотворчість М. Семенка цілком відповідає і тезі про те, що відонімні неологізми найчастіше мають порівняльно-уподібнювальне значення і можуть бути перефразовані зворотом «подібно до денотата» чи «характерний для денотата» [5 :

72; 9 : 36]. Прислівники *уайльдно* ‘в манері Уайльда’ чи дієслова *еолити* ‘рухатися подібно до Еола’ є показовими прикладами цієї моделі.

Проаналізовані приклади також підтверджують, що новотвори успадковують конотації твірної назви, а формант може підсилити чи переорієнтувати їх [7 : 132–133]. Префікси *о-* та *од-* з семантикою повноти (*обатийти*, *омайнрідений*) вразно підсилюють успадковану конотацію руйнації чи пригодницької романтики, а префікс *роз-* у прикладі *розметерлінити* (у значенні ‘позбавити рис таємничості’) переорієнтовує значення.

Нарешті, творчість Семенка демонструє, як накладення кількох конотацій збільшує експресивність похідного слова [7 : 132–133]: *бойчукіст-арміст* та *Бойчуківсько-Седлярський* створюють нову, складну іронічну конотацію через поєднання двох різних сутностей в одне ціле, що повністю відповідає принципу збагачення експресії через семантичного нашарування.

Аналіз 19-ти відонімних новотворів М. Семенка дозволив дійти таких **висновків**. У словотворенні домінують конфікація (9 од.) та основоскладання (3 од.), що вказує на прагнення до семантичної компресії та модифікації значення. У частині мовному розрізі спостерігаємо абсолютне домінування дієслівної лексики (10 дієслів, 3 дієприкметники) над іменниковою (2 од.). Це є ключовою авторською рисою, що відрізняє поезію М. Семенка від загальнономовних тенденцій, де переважають іменники. Серед твірних основ домінують антропоніми (12 од.), що відповідає загальним тенденціям в українській та інших слов’янських мовах. Словотворчість поета демонструє високу продуктивність «черезкроковості» (утворення прислівників та зворотних дієслів без проміжних ланок), що збігається із сучасними тенденціями розвитку мови. Аналіз семантики виявив низку моделей (переважає якісна характеристика, негативна дія, дія-вплив), серед яких більшість мають порівняльно-уподібнювальне значення. Афіксальні морфеми, особливо префікси, виступають не лише словотворчими, але й активними семантико-конотативними модифікаторами, надаючи новотворам іронічного, полемічного та негативно-оцінного забарвлення.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у порівняльному аналізі відонімного словотвору М. Семенка з новотворами інших представників українського авангарду, що дозволить чіткіше окреслити індивідуально-авторські риси на тлі загальностілістичних тенденцій. Подальшого вивчення також потребує діахронний аспект авторської апелятивізації, зокрема через розширення матеріалу дослідження та залучення пізніших текстів поета.

Список використаної літератури

1. Божко І. Відонімні неологізми як засіб експресивності в онлайн-комунікації. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки*. 2023. № 3 (101). С. 81–91.
2. Вокальчук Г. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект) : монографія. Рівне : Перспектива, 2004. 526 с.
3. Вокальчук Г. Поет беззразковості (неологія Михайля Семенка в контексті словотворчої практики поетів 20–30-х років ХХ ст.). *Культура слова*. 2013. Vol. 2. № 79. С. 82–90.
4. Жибуль В. Формальний експеримент у творчості українських футуристів і білоруських поетів 1920-х-початку 30-х років. *Слово і Час*. 2004. № 7. С. 35–41.
5. Задорожня Д. Власна назва як носій ознаки дії: структура й семантика відонімних

прислівників. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. 2025. № 213. С. 69–74.

6. Колесник Є., Гриців Н. Частиномовні новотвори українських футуристів як ознака когнітивного відчуження художнього мислення: кількісний аналіз. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія*. 2025. № 32. С. 158–165.

7. Нелюба А., Губарева Г., Трифонов Р. Відомі ініновації: словотвірні і конотаційні аспекти. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. 2025. № 213. С. 127–135.

8. Рибачківська Л. Є. Словотворчі гнізда з вершинами-онімами в українській та англійській мовах (контрастивний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ, 2017. 20 с.

9. David J., Klemensová T., Místecký M. Appellativization of Proper Names – In the Perspective of Corpus Analysis. *Journal of Linguistics / Jazykovedný časopis*. 2023. № 74. P. 32–42.

References

1.Bozhko I. Vidonimni neolohizmy yak zasib ekspresyvnosti v onlain-komunikatsii. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia : Filolohichni nauky*. 2023. № 3 (101). S. 81–91.

2.Vokalchuk H. Avtorskyi neolohizm v ukrainskii poezii XX stolittia (leksykohrafichnyi aspekt) : monohrafiia. Rivne : Perspektyva, 2004. 526 s.

3.Vokalchuk H. Poet bezrazkovosti (neolohiia Mykhailia Semenka v konteksti slovotvorchoi praktyky poetiv 20–30-kh rokiv XX st.). *Kultura slova*. 2013. Vol. 2. № 79. S. 82–90.

4.Zhybul V. Formalnyi eksperyment u tvorchosti ukrainskykh futurystiv i biloruskykh poetiv 1920-kh-pochatku 30-kh rokiv. *Slovo i Chas*. 2004. № 7. S. 35–41.

5.Zadorozhnia D. Vlasna nazva yak nosii oznaky dii: struktura y semantyka vidonimnykh pryslivnykiv. *Naukovi zapysky. Seriiia : Filolohichni nauky*. 2025. № 213. S. 69–74.

6.Kolesnyk Ye., Hrytsiv N. Chastynomovni novotvory ukrainskykh futurystiv yak oznaka kohnityvnoho vidchuzhennia khudozhnoho myslennia: kilkinsnyi analiz. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia : Filolohiia*. 2025. № 32. S. 158–165.

7.Neliuba A., Hubarieva H., Tryfonov R. Vidonimni innovatsii: slovotvirni i konotatsiini aspekty. *Naukovi zapysky. Seriiia : Filolohichni nauky*. 2025. № 213. S. 127–135.

8.Rybachkivska L. Ye. Slovotvorchi hnizda z vershynamy-onimamy v ukrainskii ta anhliiskii movakh (kontrastyvnyi aspekt) : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.17. Kyiv, 2017. 20 s.

9.David J., Klemensová T., Místecký M. Appellativization of Proper Names – In the Perspective of Corpus Analysis. *Journal of Linguistics / Jazykovedný časopis*. 2023. № 74. P. 32–42.

WORD FORMATION AND SEMANTICS OF MYKHAYL SEMENKO'S DEONYMIC NEWLY FORMED WORDS

Yehor Kolesnyk

*Lviv Polytechnic National University
Department of Applied Linguistics
30 Stepan Bandera Street, 5th floor, room 407, 79001, Lviv, Ukraine
phone: 032 258 27 00
e-mail: yehor.d.kolesnyk@lpnu.ua
<https://orcid.org/0009-0009-7834-662X>*

This article is devoted to a comprehensive analysis of the word formation and semantic features of deonymic newly formed words in M. Semenko's literary works. The problem lies in the insufficient study of the author's deonymic derivation in avant-garde poetry, in contrast to contemporary media texts. The aim of this study is to identify and describe the structural and semantic models of deonymic derivatives used by the poet M. Semenko, as well as to compare these individual authorial features with general linguistic trends recorded

in contemporary Ukrainian linguistics. The material for analysis was a selection of 19 newly formed words obtained by means of a complete sample from the author's literary texts.

The generalized results showed that M. Semenko's word formation coincides with contemporary trends, but also has authorial features. It was established that confixation dominates (9 units), which indicates a tendency toward semantic compression. The high productivity of "step over" word formation (for example, the formation of adverbs *vakhanno* and reflexive verbs *bodlerytysya* without intermediate links) also corresponds to general linguistic trends. Similar to general linguistic data, anthroponyms prevail among the word bases (12 units). At the same time, a key authorial discrepancy has been identified: in contrast to the dominance of nouns in the general language, M. Semenko's works show the absolute dominance of verbal vocabulary (13 units).

Semantic analysis revealed a number of patterns: qualitative characteristics ("in the manner of X" and behave like X"), transitive negative action ("annoy in the manner of X"), action-influence ("treat Y as X") or art period exhaustion ("exhausting the manner of X") in the case of prefix *-od*, nominative compression. It has been established that affixal morphemes, especially prefixes, act as active semantic-connotative modifiers: *o-/od-* (intensification), *za-/ob-* (negative connotation of excess), *roz-* (semantic reorientation). Compounding and fusion are used to create ironic nominations.

Key words: author's word formation, deonymic derivation, proper name, Ukrainian futurism, step over derivation, M. Semenko.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2026

доопрацьована 09.02.2026

прийнята до друку 13.02.2026